

Autores: SANTIAGO MARIÑO, M. J.
e OTERO-LÓPEZ, J. M.
Ano: 2005
Título: *Malestar laboral en profesores*
Lugar: Granada
Editorial: Grupo Editorial Universitario

O eixe sobre o que se vertebraba a obra *Malestar laboral en profesores* é a percepción do modo de expresión dos profesionais do ensino universitario sobre a súa insatisfacción laboral cando experimentan estrés laboral –se o traballador nota que non conta cos recursos necesarios para afrontar as demandas que se lle formulan– e/ou, no caso de que este estrés ocupacional se volva crónico, estar ante a presenza da síndrome de burnout. Así, pódese dicir que nos movemos na polaridade obxectividade-subxectividade do malestar docente que ameaza o benestar obxectivo e subxectivo do profesorado universitario.

Os autores preguntan ¿por que centrarnos neste colectivo de profesionais? A resposta é clara e oriéntase cara ás cuestións seguintes:

1ª. A súa pertenza a este colectivo,

2ª. A existencia de poucos traballos empíricos neste nivel educativo

3ª. O saber que ao identificar os factores do malestar laboral, se poderán implantar estratexias de prevención e intervención que busquen potenciar un benestar laboral dos

docentes, coa intención de que repercuta positivamente no seu desempeño profesional.

Mª José Santiago Mariño e José Manuel Otero-López desenvolven o seu labor docente e investigador no Departamento de Psicoloxía Clínica e Psicobioloxía da Facultade de Psicoloxía na Universidade de Santiago de Compostela (USC). Algúns dos seus traballos xiran en torno aos seguintes temas: consumo de drogas entre os adolescentes, delincuencia infanto-xuvenil, psicoloxía da personalidade, alcoholismo, estrés laboral, etc.

A obra estruturouse en cinco capítulos. O primeiro denominado «Las señas de identidad del malestar laboral: un acercamiento histórico conceptual al estrés y al burnout» ocúpase da análise terminolóxico-conceptual do fenómeno do estrés e a síndrome do burnout. Finaliza coa busca de elementos integradores que permitan indicar a ampla rede de similitudes e diferenzas que posúen, se a nosa intención é a de perfilar que é o malestar ocupacional.

No capítulo segundo, «Un acercamiento a los elementos del proceso: las fuentes y la respuesta de

estrés como ingredientes», estuda o binomio estímulo-resposta configurador de situacións de estrés ao lado doutras variables que modulan como se perciben os estímulos estresantes e como median nas distintas respostas. As cuestións analizadas fan referencia a que é un estresor, cáles son as situacións potencialmente estresantes na nosa vida cotiá e profesional, cal é a polaridade obxectividade-subxectividade do estrés e os estresores que ameazan o benestar dos individuos, qué taxonomías se realizaron, cáles son as reaccións dos individuos ao estrés.

«Variables moduladoras en la experiencia de estrés: la importancia del apoyo social, el afrontamiento y la personalidad» é o contido a desenvolver no capítulo terceiro, cuxo punto de partida é a abordaxe do estrés como fenómeno multifactorial que obriga a unha postura interaccionista.

Os inicios da dimensión empírica do malestar laboral docente son as claves do capítulo cuarto, «Estrés, burnout e insatisfacción laboral: rastreado la evidencia empírica». A súa finalidade é buscar e analizar informes, artigos de prensa, revistas, libros e investigacións nacionais e internacionais referidas ao estrés e o seu interese e máxima actualidade no quefacer investigador.

Por último, o capítulo quinto «Estrés, burnout e insatisfacción laboral en los profesores universitarios: un estudio empírico» presenta a realidade

concreta dos docentes da Universidade de Santiago de Compostela (USC). Tomando como base o contido teórico dos capítulos anteriores, artículase a análise da realidade baixo as dimensións seguintes:

a) Elección dunha poboación de “alto risco” como diana da investigación: os docentes universitarios como suxeitos de investigación.

b) A integración das variables máis alá das “partes”. Chegar a un modelo integrador para explicar o estrés e o burnout.

c) A busca de puntos en común e diferenzas: un achegamento á “identidade” dos fenómenos do estrés e do burnout.

Nesta investigación realizáronse dous estudos. O Estudo I ten como obxectivo examinar o estrés laboral e o burnout nos profesores universitarios en función dun grupo de variables e o Estudo II saber cál é a natureza e o alcance do estrés, a insatisfacción laboral e o burnout no profesorado universitario.

As conclusións máis sobresaíntes que podemos tirar do estudo teórico e da dimensión empírica desta obra sobre o achegamento ao malestar laboral dos docentes universitarios, son:

Primeira, as fontes de estrés máis destacadas son os conflitos persoais, a falta de apoios, as problemáticas específicas da docencia e a elevada burocratización.

Segunda, a orde da sintomatoloxía é cognitiva, física e emocional.

Terceira, existen diferenzas significativas entre os estresores laborais e o nivel de estrés e burnout que os docentes manifestan a priori.

Cuarta, a maioría da sintomatoloxía cognitiva, física e emocional presenta diferenzas estatisticamente significativas co grao de estrés e burnout que os docentes manifestan a priori.

Quinta, constátase unha relación positiva e significativa entre o estrés, a insatisfacción laboral e o burnout.

Sexta, as variables persoais, sociais e extralaborais manteñen asociacións estatisticamente significativas cos tres indicadores do malestar laboral.

Sétima, na busca de explicacións-predicións do estrés, da insatis-

facción laboral e do burnout interveñen variables persoais, relacionais e laborais.

Oitava, a práctica totalidade das estratexias de afrontamento activas e pasivas predín o malestar laboral, é dicir, para poder explicalos temos que recorrer á reestruturación cognitiva, á resolución de problemas, á expresión das emocións, aos pensamentos ansiosos e á retirada social.

Novena, débese buscar a consideración conxunta de todas as variables para explicar as tres manifestacións do malestar laboral na docencia.

Por último, a necesidade de seguir realizando investigacións que velen polo estado de “saúde laboral” dos docentes universitarios, redundando os devanditos resultados nunha mellora das condicións laborais a fin de garantir a súa calidade.

M^a del Carmen Gutiérrez Moar
Universidade de Santiago de Compostela